

*Рената Легеза, магістрант
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Варцаба В.І., д.е.н., професор*

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ: ЗДОБУТКИ ТА РИЗИКИ

Потреба децентралізації державного управління в Україні стоїть на порядку денному з перших років виникнення української державності. З тих пір різними урядами було зроблено декілька спроб провести необхідні реформи, але в силу різних причин вони не увінчалися успіхом. Втілення в життя системних змін почалося на початку 2014 року. 1 квітня 2014 року Кабінетом Міністрів України було прийнято Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади[1].

Основне завдання реформи – створити умови для розвитку громад та наблизити послуги до людей шляхом формування заможних громад, передачі більшої частини повноважень на базовий рівень управління та чіткого розмежування функцій між рівнями управління, а також гарантувати належне ресурсне забезпечення місцевого самоврядування.

Серед вагомих досягнень цього процесу можна віднести наступні зміни:

- завершення об'єднання територіальних громад;
- бюджетна (фінансова) децентралізація, що сприяла підвищенню рівня фінансового забезпечення місцевих бюджетів та створила умови для мотивації органів місцевого самоврядування до нарощування дохідної бази місцевих бюджетів [2];
- укрупнення районів, запроваджене постановою Верховної Ради № 3650 «Про утворення та ліквідацію районів» від 17 липня 2020 р., згідно якої кількість районів зменшилася з 490 до 136 одиниць;
- децентралізація влади на місцях згідно оновленого районування;
- поживлення економічної активності в об'єднаних громадах (створення нових закладів харчування в старих будівлях, клубах) та підвищення якості надаваних послуг;
- розвиток нових форм співпраці безпосередньо між самими громадами, як правило сусідніми (Закон про співробітництво територіальних громад), що дає можливість реалізації спільних проєктів в сфері культури, розвитку спорту, освіти, охорони здоров'я [2];
- розширення меж участі та впливу громадян у розвитку їх громад.

Незважаючи на позитивні зміни, до яких призвела децентралізація, як на загальнодержавному, так і місцевому рівні, існує низка проблемних питань і суперечностей, що потребують негайного вирішення:

1) відсутність конституційного закріплення реформи децентралізації. З політичних причин не вдалося ухвалити необхідні зміни до Конституції, тому децентралізацію було вирішено впроваджувати через ухвалення нових та шляхом зміни існуючих нормативно-правових актів, що робить її вразливою з боку окремих владних структур [3];

2) відсутність запланованого рівня повної фінансової автономії – відсоток власних надходжень місцевих бюджетів не перевищує 50% і залежить від трансфертів з державного бюджету. Тут необхідним є чітке розділення функцій і відповідальності між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, а також забезпечення місцевих бюджетів коштами, які потрібні для покращення надання послуг населенню;

3) зростання протиріч між центром і регіонами та політизація діяльності органів місцевого самоврядування, причиною яких стало отримання додаткових бюджетних ресурсів та певної фінансової самостійності регіонів. Невизначеність та неврегульованість цього питання створює правовий вакуум, який за певних умов може перетворитись на загрозу для територіальної цілісності та суверенітету України;

4) новий виборчий кодекс, і відповідно виборча система ще більше посилюють політизацію інститутів місцевого самоврядування, що може мати негативні ефекти, якщо керівництво партій зловживатиме своїм впливом на обраних депутатів та очільників громад [3]. На місцевих виборах старост самі виборці не обирають, адже тепер це рішення належить до компетенції рад відповідних рівнів. Це доволі неоднозначне нововведення, яке є підґрунтям для проблем у майбутньому: призначений староста може не сприйматися жителями і не бути легітимним в очах частини громади.

Таким чином, незважаючи на поживлення економічної активності в громадах, посилення їх незалежності та відкритості, й досі є низка проблем, які залишаються невирішеними (пов'язаних із процесами децентралізації, правова неврегульованість можливості громад керувати землями сільськогосподарського призначення, як перебувають за їхніми межами, значне посилення напруженості у відносинах між центром та регіонами, проблема політизації діяльності інститутів місцевого самоврядування внаслідок особливостей

виборчої системи тощо) і потребують значної уваги, належного законодавчого врегулювання та наявності політичної волі з боку керівництва держави для їх вирішення.

Список використаних джерел:

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 року № 333-р «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні», <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show /333-2014-%D1%80>.
2. Варцаба В., Мулеса Е. Специфіка формування бюджетів об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації. Актуальні питання економіки, обліку, фінансів та управління персоналом: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (28-29 квітня 2020 р.). Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2020. С. 7 – 10
3. Круглашов А., Бугера В. Здобутки і труднощі в реалізації децентралізації влади в Україні. Аспекти публічного управління. Том 9, № 2. 2021. С. 68 – 76.